

2014

Procedure Mondzorg

Bruggerbosch

Enchede

18-12-2014

Mondzorg

INLEIDING:

Goede mondzorg is belangrijk voor de kwaliteit van leven. Wie een gezonde mond heeft kan beter eten, ziet er verzorgder uit en heeft minder last van een slechte adem. Bewoners van een verpleeghuis zijn niet altijd in staat zelf hun mond te verzorgen en zijn afhankelijk van anderen. Dit protocol beschrijft hoe de juiste aandacht gegeven dient te worden aan de mondzorg van bewoners van Bruggerbosch. De adviezen zijn gebaseerd op de multidisciplinaire richtlijn "Mondzorg voor zorgafhankelijke cliënten in het verpleeghuis" van de NVVA.

DOEL:

Het voorkomen van gezondheidsproblemen door het toepassen van goede mondzorg volgens een duidelijk en vast systeem, bij zowel bewoners die hun eigen tanden en kiezen nog hebben, als bij bewoners die een gebitsprothese hebben. Daarbij wordt voor iedere bewoner een passende aanpak mondzorg opgesteld en opgenomen in het zorgplan van deze bewoner.

DEFINITIES EN BEGRIPPEN:

- Mondzorg: Preventie, diagnostiek, behandeling en nazorg bij ziekten en problemen in en rond de mond.
- Mondverzorging: Dagelijkse handelingen om de mond gezond te maken of te houden.
- Goede mondgezondheid: De mond is gezond wanneer de bewoner kan kauwen, bijten, praten en lachen, voor zover zijn algemene toestand dat toelaat.
- Professionele mondzorg: Mondzorg die wordt uitgevoerd door professionals zoals de tandarts, mondhygiënist of de tandprotheticus.
- Dentaten: bewoners die nog eigen tanden en/of kiezen hebben.
- Edentaten: bewoners die geen tanden of kiezen meer hebben.

INDICATIES:

Hulp of overname bij alle bewoners die niet meer zelfstandig zorg kunnen dragen voor hun mondzorg.

CONTRA-INDICATIES:

Ter beoordeling van specialist ouderengeneeskunde, verpleegkundig specialist en tandarts.

COMPLICATIES:

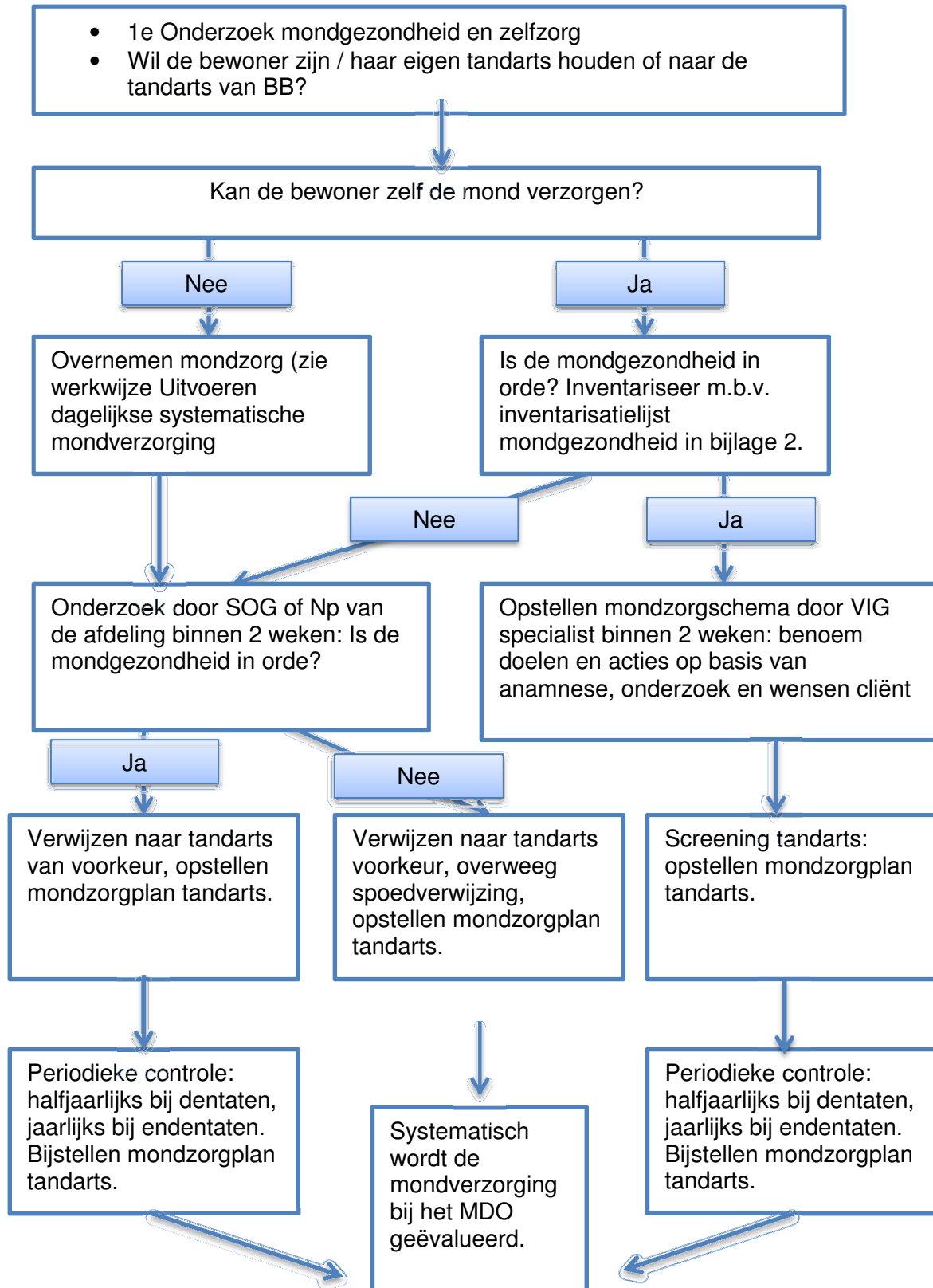
Ter beoordeling van specialist ouderengeneeskunde, verpleegkundig specialist en tandarts.

WERKWIJZE :

- Inventarisatie mondzorg en opstelling aanpak mondzorg voor de individuele bewoner.
- Aanmelden en consultering tandarts.
- Handwijze bij kapotte gebitsprothese.
- Uitvoeren dagelijkse systematische mondverzorging.
- Multidisciplinaire samenwerking bij mondzorg.
- Bijlage: Inventarisatie mondgezondheid

1. Inventarisatie mondzorg en opstelling aanpak mondzorg voor de individuele bewoner.

Bij opname wordt binnen 24 uur na opname van een bewoner onderstaand processchema mondzorg gevolgd:

2. Aanmelden en consultering tandarts.

Aanmelden tandarts:

- Bij opname van de bewoner wordt de eerste contactpersoon gevraagd of men gebruik wenst te maken van de tandarts binnen Bruggerbosch of dat ze de "eigen" tandarts willen blijven bezoeken.
- Bij gebruik van de "eigen" tandarts draagt de eerste contactpersoon de verantwoording voor het tandarts bezoek en de begeleiding van de bewoner daarbij. Indien dit niet mogelijk is dan moet een verzorgende de bewoner begeleiden bij een tandartsbezoek.
- Bij het gebruik van de tandartsdienst van Bruggerbosch, schrijft de Specialist ouderengeneeskunde / Np een verwijfsbrief naar de tandarts.
- De tandarts neemt de bewoner op in het patiëntenbestand en roept de bewoner op voor het spreekuur in Bruggerbosch via de secretaresse artsen.
- De secretaresse van de artsen geeft via de e-mail door aan de betreffende woning wanneer de bewoner een afspraak bij de tandarts heeft,.

Het tandartsconsult op Bruggerbosch:

- De Manager Wonen is verantwoordelijk voor het op tijd verschijnen van de bewoner op het spreekuur.
- Een bekende medewerker niveau 2 of 3 begeleidt de bewoner naar de tandarts.
- De medewerker kent de bewoner en is op de hoogte van de benaderingswijze.
- De medewerker moet in staat zijn de tandarts te informeren hoe de mondzorg bij de bewoner verloopt.
- De medewerker moet in staat zijn naderhand afspraken en adviezen van de tandarts op een goede manier te communiceren naar collega's en de eerste contactpersoon van de bewoner.
- De medewerker dient in staat te zijn naderhand afspraken van de tandarts duidelijk te verwoorden en vast te leggen in het zorgplan van de bewoner.

3. Handelwijze bij kapotte gebitsprothese.

Bij acute problemen met de gebitsprothese van een bewoner, zonder dat er sprake is van problemen aan de mond of slijmvliezen van de bewoner zelf, wordt er contact opgenomen met de tandarts.

De verzorgende neemt contact op met de tandarts. Dit kan op de dag uitgevoerd worden als de prothese een defect heeft (met uitzondering van de weekenden en de feestdagen). De tandarts gaat vervolgens in overleg met het tandtechnisch laboratorium over de reparatie. Vaak kan de reparatie op dezelfde dag of de volgende dag uitgevoerd worden.

- Wanneer er wel sprake is van problemen aan de mond of slijmvliezen van de bewoner: bespreek dit in de artsen ronde met de SOG of bel de 632 voor beoordeling door de Np als het niet kan wachten bij acute problemen.

4. Uitvoeren dagelijkse systematische mondverzorging

Voedselresten: <i>Na de maaltijd zo mogelijk een glas water (laten) drinken om voedselresten weg te spoelen.</i>	
Cliënten met eigen tanden en kiezen	Cliënten met een gebitsprothese:
Tanden en kiezen, tandvlees en gehemelte: • Zowel tanden en kiezen als het tandvlees tweemaal daags poetsen met fluoride houdende tandpasta, of eenmaal daags zeer grondig. Plaats de borstel zo dat de overgang van tand naar tandvlees goed wordt gepoetst. Een elektrische tandenborstel heeft de voorkeur maar alleen als de cliënt dat prettig vindt. • Eenmaal daags met ragers of tandenstokers of flossdraad de ruimte tussen de tanden en kiezen en tandvlees reinigen. • Gehemelte dagelijks schoonborstelen.	Onderhoud gebitsprothese: • Gebitsprothese tweemaal daags schoonmaken met tandenborstel water en vloeibare zeep. • 's Nachts de gebitsprothese droog in schoon, open en gelabeld gebitsprothesebakje bewaren. Het gebit dient te zijn gemarkeerd zodat duidelijk is van wie de prothese is. • Gebitsprothesen 's ochtends afspoelen en vochtig in de mond (laten) plaatsen.
Onderhoud implantaten: • Implantaten en het weefsel eromheen poetsen met een tandenborstel en tandpasta. • Op voorschrift van tandarts chloorhexidinegel rondom de implantaten aanbrengen of sprayen met een chloorhexidine-oplossing.	Onderhoud implantaten: • Implantaten tweemaal daags rondom poetsen met een tandenborstel en tandpasta. • Op voorschrift van tandarts eenmaal daags chloorhexidinegel rondom het implantaat aanbrengen en de gebitsprothese er overheen doen. • Alternatief: sprayen met een chloorhexidine-oplossing.
Tong reinigen: • Op voorschrift van tandarts de tong van zover mogelijk achteraan naar voren toe reinigen met een speciale tongschraper.	Tong reinigen: • Op voorschrift van tandarts de tong van zover mogelijk achteraan naar voren toe reinigen met een speciale tongschraper.
Tandenpoetsen niet (meer) mogelijk? • Wanneer goed tandenpoetsen niet (meer) mogelijk is, cliënt op voorschrift van de tandarts laten spoelen met 0.12%	Reinigen mondholte: • Met zachte tandenborstel, vochtige gazen of een ander hulpmiddel alle slijmvliezen in de mond reinigen, met speciale aandacht voor het gehemelte.

chloorhexidine. • Als ook dat niet (meer) lukt, chloorhexidinegel of chloorhexidine aanbrengen gedrenkt in bijvoorbeeld gaasjes. • Bewoners met een hoog risico op tansbederf in overleg met de tandarts wekelijks laten spoelen met 0.1% fluorideoplossing of dagelijks met 0.025% fluorideoplossing. • Deze bewoners met de tandarts bespreken voor alternatieven (door de PDL specialist).	
Onvoldoende speeksel? • Tweemaal daags tandvlees, gehemelte, mondbodem, slijmvliezen en zo mogelijk de tong reinigen en bevochtigen. Dit kan gebeuren met een zachte tandenborstel, of met vochtige gazen gewikkeld om de vinger, of dentaswabs.	

Wat te doen wanneer bewoners mondzorg weigeren?

Zowel wilsbekwame als wilsonbekwame bewoners kunnen mondzorg weigeren. Probeer de bewoner op zijn gemak te stellen en hem toch te helpen en probeer het zo nodig op een later moment nog eens. Wees alert op pijn of angst. Dat kunnen signalen zijn van een slechte mondgezondheid. Blijft de bewoner weigeren? Rapporteer dit dan en bespreek dit in de artsenronde met de SOG of Np.

Welke mondzorg is nodig bij bewoners in een vergevorderd stadium van dementie?

Bij bewoners in een vergevorderd stadium van dementie verminderen de natuurlijke reinigingsprocessen in de mondholte. Dat komt doordat er weinig activiteit is in de mond. Deze bewoners hebben grotere kans op mondproblemen. Daarom is het belangrijk om de mond te blijven verzorgen, ook al gaat dit soms moeilijk. Waar moet je als verzorgende op letten?

- a. Houding van de bewoner tijdens de mondzorg:
 - Zorg dat het hoofd van de bewoner zijwaarts ligt. Plaats eventueel een paar spatels in de mond als de mond moeilijk open blijft.
- b. Gebitsprothesen:
 - Een bewoner in een vergevorderd stadium van dementie mag geen gebitsprothese dragen!
- c. Reiniging:
 - Poets tanden en kiezen met fluoride houdende tandpasta.

- Reinig de ruimte tussen tanden en kiezen en tandvlees met ragers, tandenstokers of flossdraad.
 - Borstel het gehemelte dagelijks voorzichtig schoon.
- d. Alternatieve reiniging:
- Als deze reiniging niet mogelijk is, maak de mond dan schoon met water en/of in NaCl 0.9% gedrenkte gazen of andere hulpmiddelen. Zuig na de reiniging de mond met een zuiginstallatie leeg om overtollig vocht te verwijderen. Daarna de lippen insmeren met vaseline.
- e. Tandknarsen of –persen:
- Bewoners in een vergevorderd stadium van dementie hebben een verhoogde kans op beschadiging van tanden en kiezen door tandknarsen en –persen. De tandarts kan in zo'n geval een spalk voor schrijven.
- f. Spasmen:
- Gebruik bij mondspasmen op aanwijzing van tandarts of mondhygiënist een hulpmiddel om de mond open te houden. Bespreek dit in de artsen ronde voor een verwijzing naar de tandarts.

Welke mondzorg is nodig bij bewoners in de terminale fase?

In de terminale fase is de zorgverlening bedoeld om de bewoner het leven in alle waardigheid en eigenheid te laten voltooien binnen de kring van zijn dierbaren. Zo luidt de omschrijving van “palliatieve zorg”. De volgende drie zaken staan daarbij centraal:

- a. Pijnbestrijding (door de behandelaar).
- De tandarts en specialist ouderengeneeskunde kunnen verschillende specifieke vormen van pijnbestrijding toepassen. Voorbeelden zijn kleine ingrepen in de mond of het aanpassen van medicatie.
- b. Bestrijding van ongemak (door de verzorgende)
- Voor de bestrijding van een droge mond kun je mondverfrissende middelen inzetten. Denk aan ijslolly's, spoelvoeistoffen of vochtige wattenstaven. Reinig daarnaast regelmatig de mondholte, zoals hiervoor beschreven. Als de bewoner niet slikt is dat niet (meer) mogelijk. Reinig de mond dan met 0,12% chloorhexidine gedrenkte hulpmiddelen. Smeer daarna de lippen in met vaseline.
- c. Het zorgen voor goede laatste herinnering.
- In de terminale fase is het bestrijden van een slechte adem van belang. Een gebitsprothese is in deze fase soms belastend. Nabestaanden stellen het vaak wel op prijs dat de gebitsprothese na overlijden teruggeplaatst wordt.

5. Multidisciplinaire samenwerking bij mondzorg.

Mondzorg doe je samen. Alle leden van het zorgteam moeten hun werk dus goed op elkaar én de bewoner afstemmen. Dit is een complex proces, dat voortdurend bewaakt moet worden. Het is goed als een instelling deze taak neerlegt bij ten minste één lid van het zorgteam.

Het meest geschikt voor deze taak is een professionele mondzorgverlener, zoals de mondhygiënist. Aangezien we deze binnen Bruggerbosch niet hebben zou de aandachtsvelder mondzorg van de VIG-specialisten verzorging deze rol kunnen vervullen.

Een goed mondzorgbeleid is erop gericht dat alle bewoners van Bruggerbosch (professionele) mondzorg op maat krijgen. Daarvoor is het belangrijk dat er goede afspraken worden gemaakt met de tandarts.

Als de bewoner akkoord is neemt de tandarts van BB de bewoner op in zijn praktijk (nadat de gegevens van zijn collega tandarts zijn overgedragen) en nodigt de bewoner uit voor een bezoek aan zijn spreekuur.

De VIG specialist stelt vervolgens een mondzorgschema op. Dit plan is onderdeel van het integrale zorgplan.

De mondgezondheid van de bewoner is een vast thema in het multidisciplinair overleg. De aandachtsvelder mondzorg neemt op indicatie deel aan dit overleg.

In het zorgdossier wordt een beschrijving opgenomen van de mondgezondheid van de bewoner. Daarbij hoort ook een beschrijving van de noodzakelijke maatregelen, plus de resultaten daarvan. Deze behoren duidelijk beschreven te zijn op het formulier waarop ook alle overige dagelijkse zorg wordt genoteerd.

Wie doet wat bij mondzorg:

- a) De verzorgende en / of verpleegkundige
 - **Dagelijkse mondverzorging:** Als verzorgende zorg je samen met de bewoner voor een juiste mondverzorging. Dat doe je volgens het mondzorgschema in het zorgdossier.
- b) Signaleren en rapporteren van wijzigingen in mondgezondheid:
 - De verzorgende heeft een belangrijke taak in het signaleren van mondproblemen bij de bewoner. Het valt de verzorgende vaak als eerste op als een bewoner slechter gaat eten en drinken, gewicht verliest, pijn heeft of last heeft van een slechte adem. Ook kan deze goed waarnemen of een bewoner niet meer zelf de tanden kan poetsen, of geen gebitsprothese meer in doet. En de verzorgende merkt het als iemand bang is of pijn heeft bij de dagelijkse mondverzorging. Het is belangrijk dat deze signalen gemeld worden bij de artsen ronde..
 - Doe binnen 24 uur melding wanneer mondaandoeningen worden gesignaleerd die de mondgezondheid bedreigen of niet kunnen wachten tot de artsen ronde. Geef deze signalen door aan de coördinerend zorgverlener mondzorg en/of aan de verpleegkundige specialist. Bekijk samen wat er nodig is om iets aan de problemen te doen. In de avonden en in de weekenden is er in deze situaties overleg met de VVD dienst. De VVD dienst beslist of een dienstdoende arts ingeschakeld moet worden.

Coördinerend zorgverlener mondzorg (=aandachtsvelder Mondzorg)

De coördinerend zorgverlener mondzorg is het eerste aanspreekpunt voor verzorgenden en verpleegkundigen. Zij beoordeelt of de in het mondzorgschema beschreven mondzorg volstaat, of dat hulp nodig is van een professionele mondzorgverlener. De coördinerend zorgverlener mondzorg kan zelfstandig de specialist ouderengeneeskunde of tandarts consulteren.

De aandachtsvelder mondzorg geeft verzorgenden en verpleegkundigen gevraagd en ongevraagd adviezen en instructies over de mondverzorging. Dat kunnen algemene adviezen zijn, of specifieke tips voor de mondverzorging bij individuele cliënten. Ook zorgt de coördinerend zorgverlener mondzorg voor regelmatige scholing, bijvoorbeeld door klinische lessen en vaardigheidstrainingen.

Dit gaat in overleg met de Manager Wonen en de leerbegeleider van een RVE.

Bijlage: Inventarisatie mondgezondheid

Binnen 1 week na opname inventariseert de PDL specialist de mondgezondheid en de mondverzorging van de cliënt door onderstaande formulieren. Deze worden aan het zorgleefplan toegevoegd. Vereisten: penlite lampje, handschoenen en mondgaasje. Zorg dat voorafgaand aan het onderzoek mond en prothesen afgespoeld zijn. bij voorkeur zit de cliënt gedurende de inventarisatie.		Ja	Nee
1	Heeft de cliënt zijn eigen tanden en kiezen?		
2	Heeft de cliënt een kunstgebit (volledige prothese)?		
3	Heeft de cliënt een volledige bovenprothese?		
4	Heeft de cliënt een gedeeltelijke bovenprothese?		
5	Heeft de cliënt een volledige onderprothese?		
6	Heeft de cliënt een gedeeltelijke onderprothese?		
7	Heeft de cliënt nog eigen tanden onder de prothese?		
8	Heeft de cliënt implantaten?		
9	Heeft de cliënt (pijn) klachten?		
10	Kan de cliënt goed kauwen?		
11	Kan de cliënt goed slikken?		
12	Kan de cliënt goed spreken?		
13	Draagt de cliënt de prothese?		
14	Heeft de cliënt een vieze mondgeur?		
15	Heeft de cliënt behoeften, vragen of wensen?		

Inventarisatie zelfzorg Indien alle vragen met ja worden beantwoord is de cliënt in staat zijn mond te verzorgen. Wanneer een vraag met nee wordt beantwoord, is ondersteuning van de mondverzorging nodig, of dient de tandenborstel te worden aangepast.		Ja	Nee
1	Neemt de cliënt initiatief tot mondverzorging?		
2	Indien nee: vraag de cliënt de tanden of prothese te poetsen. Doet de cliënt dat?		

3	Kan de cliënt de tandenborstel goed hanteren?		
4	Maakt de cliënt effectieve poetsbewegingen?		
5	Bereikt de cliënt alle elementen/delen in de mond?		
6	Houdt de cliënt het poetsen ten minste 1 minuut vol?		
7	Kan de cliënt mondspoelen?		

Aandachtspunten toestand mondgezondheid

Geef per aandachtspunt aan wat de toestand is.

Wanneer tenminste één aandachtspunt afwijkend is, worden, de tandheelkundig professional en de arts hierop geattendeerd.

Aandachtspunt	Gezond	Afwijkend
Lippen	Glad, roze, vochtig	Droog, gebarsten of gescheurde mondhoeken
Speeksel	Weefsel glad en speeksel vloeit vrij en waterig	Weefsel droog en taai
Tong	Roze en vochtig	Beslag of zweertjes
Weefsel binnenkant wang, mondbodem en gehemelte	Roze en vochtig	Droog, wit of rood, gevlekt, bloedend
Tandvlees	Roze en stevig	Rood, gezwollen. bloedend
Kaakwal (dit is onder de prothese)	Roze	Rood, zweertjes
Conditie van de eigen tanden	Geen afgebroken tanden of afwijking	Afgebroken tanden of afwijking
Conditie van de prothese	Gave elementen, compleet	Niet compleet
Mondhygiëne	Schoon	Niet schoon